

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра банківської справи

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

Кредитна політика банку

Студентки 2 курсу 7м групи
спеціальності 072 «Фінанси,
банківська справа та страхування»
спеціалізації «Банківська справа»

Тарасова Яна
Русланівна

Науковий керівник
канд. екон. наук,
доцент

Сидоренко Віктор
Анатолійович

Гарант освітньої програми
д-р екон. наук,
професор

Шульга Наталія
Петрівна

Київ – 2019

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ	6
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКУ	13
2.1 Аналіз кредитного портфеля банку	13
2.2 Оцінка ефективності кредитної політики банку	19
РОЗДІЛ 3. ВДОСКОНАЛЕННЯ ФОРМУВАННЯ І РЕАЛІЗАЦІЯ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКУ	30
3.1 Забезпечення диверсифікації кредитного портфеля банку	30
3.2 Підвищення результативності кредитної політики банку	36
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	43
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	47
ДОДАТКИ	53

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасних умовах глобалізації та ринкової трансформації України особливого значення набуває проблема забезпеченості ресурсами для розвитку всіх галузей економіки. Україна входить до числа тих країн, де гостро відчувається дефіцит ресурсів, перш за все, фінансових, забезпечення якими значною мірою залежить від ефективності роботи банківського сектору. Саме тому, важливим завданням комерційних банків на сьогодні - раціональне формування та використання кредитної політики. Саме ефективна кредитна політика призведе до трансформації тимчасово вільних коштів у кредитні ресурси і їх подальше спрямування у розвиток тих галузей економіки, які потребують фінансового забезпечення інвестиційних та інноваційних проектів.

Кредитна політика банку покликана здійснювати управління кредитною діяльністю, ефективно використання його кредитного потенціалу, формування оптимального кредитного портфеля, чітку організацію всього кредитного процесу. Вона визначає основні напрями кредитного процесу, пріоритети, принципи та цілі банку на кредитному ринку та передбачає застосування конкретних фінансових та інших інструментів, що використовуються в процесі реалізації кредитних угод. Головною метою розробки ефективної кредитної політики є контроль над ризиками під час ефективного розміщення кредитних ресурсів для отримання максимального доходу від кредитних операцій.

Тому, провідна роль кредитної політики у забезпеченні ефективної діяльності і високих темпів розвитку банків визначає актуальність як теоретичних, так і практичних питань, пов'язаних з її формуванням.

Ступінь дослідженості теми. Проблеми формування кредитної політики та пошук шляхів її ефективного застосування стали предметом дослідження багатьох науковців, серед яких О. Л. Гринько [13], О. Васюренко [9], А. М. Мороз [33], Н. А. Антіпова [4], Л. А. Бондаренко [7], І. С. Гуцал [15]

, А. Г. Загородній [20], І. В. Карбівничий [22], Р. Р. Коцовська [24], А. А. Мещеряков [31], Т. С. Смвженко [42], А. Н. Тищенко [48] та ін.

Однак, на даний момент не існує чіткого шляху формування кредитної політики для усіх банків з високою результативність її використання. Тому, питання створення ефективного механізму формування та реалізації кредитної політики банку потребують подальших наукових досліджень і розробок.

Метою випускної кваліфікаційної роботи є дослідження теоретичних та методичних рекомендацій щодо формування й реалізації кредитної політики банку.

Комплексний підхід до реалізації поставленої мети окреслив коло **завдань**, які передбачалося вирішити при підготовці даної роботи:

- дослідити теоретичні основи кредитної політики банку;
- проаналізувати структуру та динаміку кредитного портфелю банку;
- оцінити ефективність кредитної політики банку;
- розробити пропозиції щодо диверсифікації кредитного портфеля банку;
- визначити напрямки підвищення результативності кредитної політики банку.

Об'єктом роботи є процес формування та реалізації кредитної політики банку.

Предметом дослідження виступають економічні відносини, що виникають в процесі кредитної діяльності банку.

В ході написання роботи були використовуються наступні **методи** дослідження: графічний метод (графіки, діаграми, рисунки, схеми тощо); метод порівняння – при вивченні поглядів різних вчених на сутність кредитної політики; метод аналізу і синтезу; абстрагування від несуттєвого при виявленні основних факторів, які впливають на можливість реалізації кредитної політики; методи аналізу та синтезу, індукції та дедукції.

Інформаційну базу дослідження становлять нормативні та законодавчі акти, які регулюють діяльність банків, зокрема, банківське законодавство,

інструкції та положення Національного банку України, статті вітчизняних і зарубіжних вчених у фахових економічних виданнях, матеріали науково-практичних конференцій з питань розробки та реалізації кредитної політики, науково-дослідні матеріали, електронні ресурси. Основні положення роботи, висновки та пропозиції базуються на використанні та узагальненні даних Державного комітету статистики України, матеріалів Національного банку України та інших банків, Інтернету.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в удосконаленні процесу формування та результативного використання кредитної політики банку з метою оптимізації кредитного процесу за рахунок клієнтоорієнтованого підходу у кредитуванні, застосування нових інструментів банківського маркетингу, покращення диверсифікації кредитного портфеля.

Практична цінність результатів дослідження. У роботі надані пропозиції щодо удосконалення формування та реалізації кредитної політики банку, підвищення її результативності. Окремі результати дослідження можуть бути впроваджені в практику прийняття та реалізації кредитної політики в АБ «УКРГАЗБАНК».

Публікації. За результатами виконання випускної кваліфікаційної роботи опубліковано 1 статтю: «Принципи формування та особливості кредитної політики банку» // Зб. наук. ст. студ. «Управління діяльністю фінансових установ: зміни стереотипів» — К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2019. — 308 с. (С.244-248). Обсяг статті становить 0,4 д.а.

Обсяг і структура випускної кваліфікаційної роботи. Структура роботи складається зі вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій і списку використаних джерел. Повний обсяг роботи – 46 сторінок. Робота містить 10 таблиць, 9 рисунків, список використаних джерел налічує 57 найменувань.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ

На сьогодні кредитування займає провідне місце у банківській діяльності. Саме банківське кредитування та отримання процентів за кредит є одним із основних джерел залучення прибутків банку, а також виступає одним з головних джерел фінансування сектору економіки країни..

Кредитна політика банку дає змогу забезпечувати раціональне управління кредитною діяльністю банку, ефективно використовувати його кредитний потенціал, формувати оптимальний кредитний портфель та чітко організувати увесь кредитний процес [21, С. 152]. Проте у сучасній науковій думці відсутнє чітке та однозначне тлумачення кредитної політики банку. В широкому розумінні її визначають, як комплекс заходів та дій, які здійснюються банками у сфері кредитування з метою вирішення стратегічних завдань на основі мікро- та макроекономічних чинників.

Розглядаючи кредитну політику, перш за все, необхідно дослідити сутність цього поняття. На сьогоднішній день існують різні підходи вітчизняних та зарубіжних вчених до визначення сутності поняття «кредитна політика банку», варто відзначити їх різноманітність (див. табл. 1.1).

У вузькому розумінні науковці зосереджуються на різноманітних аспектах кредитної діяльності та управління нею.

Таблиця 1.1

Наукові підходи до тлумачення сутності поняття «кредитна політика банку»*

Вчені	Особливості визначення
У. В. Росола	діяльність банку, що спрямована на контроль над ризиками під час ефективного розміщення кредитних ресурсів для отримання максимального доходу від кредитних операцій [10].
У. В. Владичин	Стратегія і тактика банку щодо спрямування коштів на кредитування клієнтів банку на основі принципів кредитування [20].

Г. С. Панова	у сутнісному аспекті – стратегія й тактика по залученню ресурсів на поворотній основі й інвестування їх у частині кредитування клієнтів банку, а в прикладному – детальний план, програма дій щодо кредитування [38].
О.О. Любар	у вузькому сенсі – це система заходів банку в царині кредитування його клієнтів, здійснюваних банком для реалізації його стратегії і тактики в даному регіоні в певний період часу. Кредитна політика як основа процесу управління кредитом визначає пріоритети в процесі розвитку кредитних стосунків, з одного боку, і функціонування кредитного механізму – з іншого [27].
Р. Р. Коцовська	кредитна політика – це комплекс рішень, ухвалених правлінням банку, в яких зафіксовані умови, параметри надання кредитів, організація кредитного процесу, що, у свою чергу, включає розподіл обов'язків кредитного персоналу; повноважень при прийнятті кредитних рішень, процес перевірки якості кредиту, відповідні санкції до персоналу за неналежне виконання функцій, передбачених кредитною політикою та конкретною кредитною процедурою[24].
Л. О. Примостка	кредитна політика має охоплювати найважливіші елементи та принципи організації кредитної роботи в банку, які необхідно зафіксувати в письмовому вигляді й затвердити на засіданнях Кредитного комітету та Комітету кредитного нагляду [39].

*Примітка: складено автором на основі джерел [10], [20], [24], [27], [38], [39]

Тож, на основі вище викладеного можна зробити висновок, що кредитна політика банку – це певна стратегія та тактика банку за допомогою якої банк залучає кошти та надалі спрямовує їх на кредитування клієнтів банку для отримання максимального доходу від кредитних операцій.

Можна сказати, що кредитна політика банку є його основним документом при формуванні кредитного портфеля. Кредитна політика визначає основні напрями кредитного процесу, пріоритети, принципи та цілі певного банку на кредитному ринку (стратегія кредитної діяльності), і передбачає застосування конкретних фінансових та інших інструментів, що використовуються в процесі реалізації кредитних угод (тактика банку щодо організації процесу кредитування) [46]. Головною метою банку є розроблення кредитної політики таким чином, щоб мінімізувати ризик під час розміщення кредитних ресурсів та залучити максимальний дохід від кредитних операцій.

На сьогоднішній день на формування кредитної політики впливають як зовнішні, так і внутрішні фактори. До зовнішніх можна віднести політику

Національного банку України, загальне економічне та політичне становище в країні, банківську конкуренція на ринку, рівень доходів населення, інфляція тощо. До внутрішніх факторів належать ринкова орієнтація банку на клієнтів, кваліфікацію кадрів, кредитний та депозитний потенціал, ступінь ризику та прибутковість банку, цінова політика тощо рис. 1.1 [19].

Рис. 1.1. Внутрішні та зовнішні фактори, які впливають на кредитну політику банку*

*Примітка: складено автором на основі джерела [19]

Раціональна кредитна політика має базуватись на принципах, які можна поділити на загальні та специфічні. До першої групи принципів віднесено наукову обґрунтованість (урахування при її формуванні повного складу факторів та використання науково обґрунтованих методів і моделей); оптимальність (поєднання її ефективності з поставленими цілями); ефективність (результативність її проведення); нерозривний зв'язок елементів

кредитної політики [39]. Крім зазначених, А. П. Питьєва обґрунтовує доцільність введення принципів системності (доцільність розгляду кредитної політики банку як системи), адаптивності (здатність кредитної політики бути гнучкою, адаптуватися до мінливих у часі факторів зовнішнього і внутрішнього середовищ) та оперативності (швидкість реагування на зміни в зовнішньому і внутрішньому середовищах з метою забезпечення досягнення цілей діяльності на ринку кредитних послуг) [40 С, 344].

До специфічних принципів кредитної політики належать принцип безпеки проведених операцій із розміщення ресурсів; принцип збалансованості структури активів і пасивів за строками і обсягами, принцип внутрішньої збалансованості окремих напрямів кредитної політики в часі, регіональному розрізі тощо, принцип гнучкості кредитної політики та ін.

Кредитна політика банку покликана виконувати як загальні, так і специфічні функції значення яких не може бути переоцінено. Загальні та специфічні функції кредитної політики представлено на рис. 1.2.

Рис. 1.2. Загальні і специфічні функції кредитної політики*

*Примітка: складено автором на основі джерела [44]

З огляду на зазначені функції, можна стверджувати, що кредитна політика банку має включати в себе вирішення наступних питань:

- організацію кредитної діяльності в цілому по банку;
- управління кредитним портфелем банку;
- контроль за кредитним процесом;
- встановлення лімітів за визначеними напрямками кредитування;
- формування резервних фондів під можливі втрати за кредитами, що надані різним групам позичальників.

На сьогоднішній досить часто можна помітити агресивну та невважену кредитну політику окремих банків, що може призвести у подальшому до банкрутства. Слід звертати особливу увагу на формування резервів під кредити та приділити увагу оцінці фінансового стану та платоспроможності позичальника на стадії надання кредитів.

За статистикою найчастішою причиною фінансового краху банку є неповернення виданих кредитів, неповне або несвоєчасне їх повернення. Це підтверджує необхідність підвищення ефективності розробки кредитної політики за рахунок запобігання кредитних ризиків [45, С.770]. Кредитний ризик – ймовірність виникнення збитків або додаткових втрат, або недоотримання запланованих доходів унаслідок невиконання боржником/контрагентом взятих на себе зобов'язань відповідно до умов договору [2].

Для управління ризиком концентрації кредитного портфелю банк здійснює моніторинг структури кредитного портфелю і за необхідності встановлює відповідні ліміти [39].

Задля уникнення можливих загроз у майбутньому кожний банк розробляє свою стратегію управління кредитними ризиками. Банк створює систему управління ризиками, яка має забезпечувати безперервний аналіз ризиків з метою прийняття своєчасних управлінських рішень щодо уникнення ризиків та зменшення пов'язаних із ними втрат (збитків).

Стратегія управління кредитними ризиками – це довгостроковий план дій банку, спрямований на зменшення рівня кредитних ризиків у перспективі [1]. Ключовим елементом цієї стратегії є перелік методів управління кредитним ризиком, які представлені на рис. 1.3.

З огляду на зовнішні та внутрішні фактори, що впливають на формування кредитної політики, кожному банку слід розробити свою актуальну технологію формування кредитної політики, що являє собою сукупність методів, які забезпечують систематичне і безперервне виявлення, аналіз і контроль факторів, що впливають на формування кредитної політики банку, розробку та реалізацію комплексного впливу на них, у результаті чого забезпечується досягнення цілей і завдань кредитної політики банку у визначений проміжок часу [17].

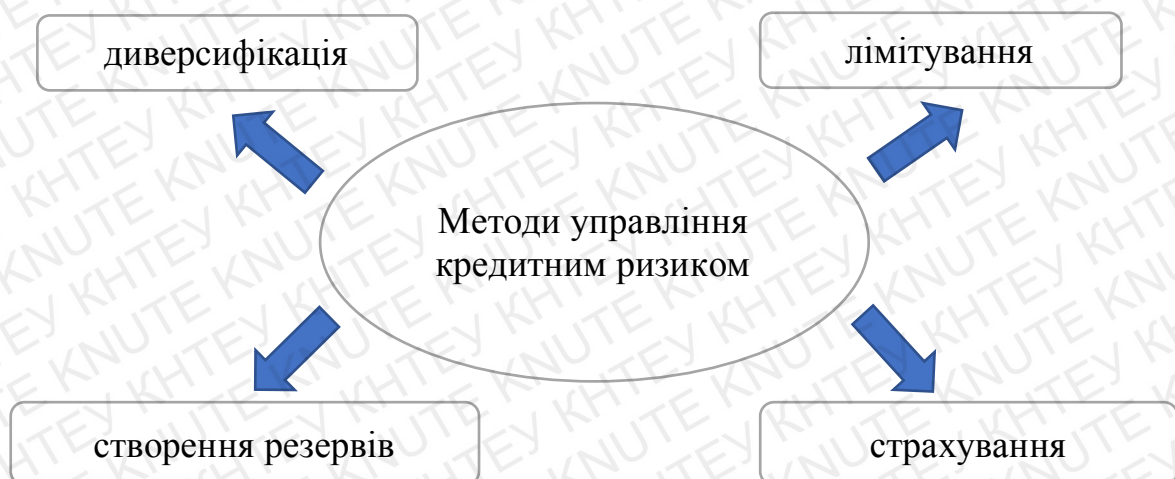

Рис. 1.3. Методи управління кредитним ризиком банку*

*Примітка: складено автором на основі джерела [22]

Ключовою особливістю у розробці технології формування кредитної політики є саме аналіз, об'єктами якого є стан і зміни факторів, що впливають на пріоритетність і напрями кредитної політики банку з точки зору планових обсягів кредитного портфеля та його зростання, галузевої спрямованості, типу клієнтів, видів кредиту, організації процесу кредитування тощо [8, С. 55].

До технології формування кредитної політики слід віднести формування механізму контролю за реалізацією кредитної політики банку та здійснення

загальної оцінки ефективності розробленої кредитної політики [3]. Тож можна виділити наступні етапи формування кредитної політики: підготовчий (проводиться маркетингове дослідження кредитного ринку і визначення сегменту потенційних позичальників та конкурентів, визначаються стратегічні та тактичні цілі кредитної політики), організаційний (визначення відповідальних органів та структурних підрозділів, які реалізуватимуть кредитну політику, формування спектру кредитних продуктів – об'єктів кредитної політики банку, встановлення тарифів на кредитне обслуговування, затвердження умов кредитування та методик оцінки кредитоспроможності позичальника тощо), функціональний (залучення клієнтів, проведення кредитних операцій, моніторинг кредитного ризику, формування резервів за кредитними операціями та покриття збитків з даними операціями), контрольний-аналітичний етап (аналіз динаміки, структури і якості кредитного портфеля) [14].

Отже, можна стверджувати, що кредитна політика розробляється для кожного банку окремо з огляду на зовнішні та внутрішні фактори та під впливом потреб суспільства, економічних законів розвитку країни, безпосередньо фінансового стану банку. Раціональна кредитна політика має базуватися на певних принципах. Принципи кредитної політики банку поділяють на загальні і специфічні. Кредитна політика банку формується з урахуванням факторів, що визначаються величиною його капіталу й активів, складом клієнтської бази, спеціалізацією, місцезнаходженням, розгалуженістю мережі філій, станом економічної кон'юнктури, ситуацією на грошово-кредитному ринку тощо.

Будь-який з напрямків кредитної політики, має бути ефективним та забезпечувати досягнення основної мети – отримання прибутку. Ефективність проведеної кредитної політики можливо оцінити шляхом визначення рівня дохідності та ризиків кредитного портфеля.

РОЗДІЛ 2 ДОСЛІДЖЕННЯ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКУ

2.1 Аналіз кредитного портфеля банку

Кредитний портфель є важливою складовою ресурсної бази банківської установи. Від ефективності управління кредитним портфелем залежать найважливіші показники діяльності банку – рентабельність та ліквідність. З метою виявлення резервів підвищення ефективності кредитної діяльності за умови запланованого рівня дохідності та допустимого рівня ризику банки проводять аналіз кредитного портфеля [7, С.32].

Одним із результатів реалізації кредитної політики є структура та якісний склад кредитного портфеля банку. Особливості кредитної політики вітчизняних банків можна дослідити на основі кредитного портфеля АТ КБ "ПриватБанк" та АБ «УКРГАЗБАНК», що дає можливість зробити висновок щодо нерівномірності розподілу кредитних ресурсів та розвитку окремих напрямів кредитування за видами діяльності. Так, зокрема протягом останніх років істотно зросла частка кредитів, наданих у сільське господарство. Станом на 2017 та 2018 років кредитний портфель АБ «УКРГАЗБАНК» включав короткострокові та довгострокові кредити, видані юридичним особам та фізичним особам-підприємцям на купівлю нового обладнання, сільськогосподарської техніки та транспортних засобів, що реалізуються на території України. З даних табл. 2.1 чітко видно, що найбільшу питому вагу в кредитному портфелі АБ «УКРГАЗБАНК» складають кредити юридичним особам. Цікаво, що у досліджуваній установі обсяг кредитів клієнтів у 2018 році порівняно з даними 2017 року різко збільшилися. Це пов'язано з тим, що фінансовий стан в країні покращився і населення поступову відновлює довіру до банків. Загалом обсяг кредитів клієнтів збільшився саме завдяки кредитам юридичних осіб у порівнянні з 2016 роком. адже обсяг кредитів юридичних осіб збільшився на 36,8 % за аналізований період.

**Структура кредитного портфелю АТ КБ "ПриватБанк"
та АБ «УКРГАЗБАНК» ♦**

Кредити клієнтам	АТ КБ "ПриватБанк"			АБ «УКРГАЗБАНК»		
	01.01.2018 (млн. грн)	01.01.2019 (млн. грн)	Темп приросту (%)	01.01.2018 млн. грн)	01.01.2019 (млн. грн)	Темп приросту (%)
Юридичні особи	3 521	6 358	80,6	34 097	42 268	24,0
МСБ	4 336	8 499	96,0	2 048	4 929	140,6
Фізичні особи	43 769	64 284	46,9	5 907	6 443	9,1
Всього кредитів клієнтам	237 181	291 936	23,1	42 053	53 642	27,6
Мінус-резерви	198 846	241 796	21,5	8 407	8 405	-0,0002
Кредити клієнтам	38 335	50 140	30,8	33 646	45 236	34,4

*Примітка: складено автором на основі джерел [52], [54]

Що стосується АТ КБ "ПриватБанк", то слід зазначити, що керівництво банку виділило окремо «Кредити, що управляються як окремий портфель», що включають непрацюючі кредити, які були видані до 19 грудня 2016 року [37]. Цей портфель має схожі показники кредитного ризику, незалежно від класифікації за галуззю економіки та напрямом комерційної діяльності на дату видачі таких кредитів і має найбільшу питому вагу серед кредитного портфеля банку 185 575 млн. грн у 2017 році та 212 795 млн. грн у 2018 році, ця стаття відноситься до групи резерви.

Загалом не можна не помітити, що у банків різна клієнтоорієнтованість, АТ КБ "ПриватБанк" орієнтується на фізичних осіб, в той час як АБ «УКРГАЗБАНК» на юридичних. По усіх статтях кредитного портфеля банку АБ «УКРГАЗБАНК» простежується збільшення, проте у АТ КБ "ПриватБанк" також збільшилися відрахування до резервів, що вказує на збільшення показників кредитного ризику. Аналіз кредитних портфелів АТ КБ "ПриватБанк" та АБ «УКРГАЗБАНК» свідчить про те, що, незважаючи на достатній рівень розвитку кредитного ринку в Україні, існує відносна

недосконалість механізму реалізації кредитної політики, яка спричинена, насамперед, недостатнім правовим та кадровим забезпеченням.

Зважаючи на те, що АБ «УКРГАЗБАНК» функціонує на банківському ринку України з 1993 року, даний банк зміг не тільки встояти у період кризи, а й зайняти впевнені позиції на ринку [35].

Перш за все доцільно розглянути склад кредитних ресурсів АБ «УКРГАЗБАНК» за аналізований період – 2014-2018рр. (табл.2.2)

Таблиця 2.2

**Кредити надані клієнтам АБ «УКРГАЗБАНК» протягом 2014-2018 рр.
(станом на 31 грудня)♦**

Вид кредиту	Обсяг, тис. грн.				
	2014	2015	2016	2017	2018
Кредити юридичним особам	12 216 546	16 114 702	21 548 018	34 097 305	42 268 804
Кредити фізичним особам	4 477 459	5 427 768	5 400 467	5 907 660	6 443 769
Кредити підприємствам малого та середнього бізнесу	348 760	463 183	1 137 956	2 048 098	4 929 854
Всього кредити клієнтам	17 042 765	22 005 653	28 086 441	42 053 063	53 642 427
Мінус – резерв під зменшення корисності	(7 315 319)	(7 976 575)	(7 734 857)	(8 406 630)	(8 405 583)
Всього	9 727 446	14 029 078	20 351 584	33 646 433	45 236 844

*Примітка: складено автором на основі джерел [49-53]

За даними табл. 2.2 простежується позитивна динаміка приросту обсягу клієнтських кредитів за аналізований період. Найбільшу частку серед кредитного портфеля займають кредити юридичним особам, оскільки банк спеціалізується саме на корпоративних клієнтів.

Станом на 31 грудня 2018 та 2017 років кредитний портфель банку включав короткострокові та довгострокові кредити, видані юридичним особам

та фізичним особам-підприємцям на купівлю нового обладнання, сільськогосподарської техніки та транспортних засобів, що вироблені в Республіці Білорусь та реалізуються на території України.

Станом на 31 грудня 2018 року загальний обсяг заборгованості за кредитними угодами, за якими проводилась реструктуризація та які не є простроченими, становив 1 886 377 тис. грн. (2017: 1 641 731 тис. грн.).

Протягом 2018 року, банком здійснювалось погашення кредитів клієнтам за рахунок заставного майна. Вартість заставного майна, що було використано для погашення кредитів клієнтам, складає 74 642 тис. грн. та обліковується як інше майно (2017: 15 736 тис. грн.).

У порівнянні з 2014р. обсяг кредитів з урахуванням резервів збільшився на 4 301 632 тис. грн. Загалом це сталося за рахунок приросту кредитів юридичних осіб. Ця тенденція зберігається і на сьогодні.

За період 2017-2018 рр. значно зросла частка кредитів фізичних осіб проте кредити малому та середньому бізнесу зростають досить повільним темпом. Для кращого розуміння структури кредитного портфеля слід навести діаграму з частками видів кредитів у відсотковому співвідношенні.

- Кредити юридичним особам
- Кредити фізичним особам
- Кредити підприємствам малого та середнього бізнесу

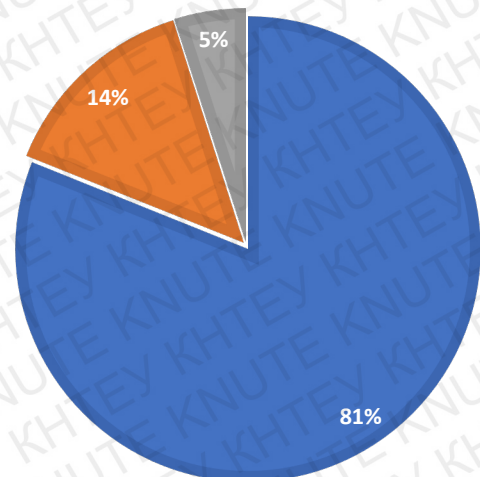

Рис. 2.1. Структура кредитного портфеля АБ «УКРГАЗБАНК» станом на кінець 2017 р.*

*Примітка: складено автором на основі джерел [52]

- Кредити юридичним особам
- Кредити фізичним особам
- Кредити підприємствам малого та середнього бізнесу

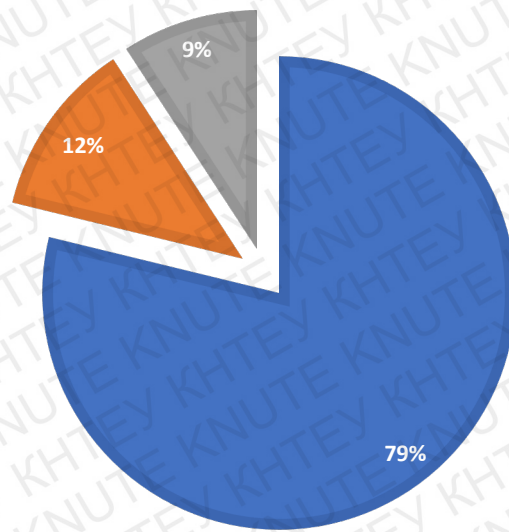

Рис. 2.2. Структура кредитного портфеля АБ «УКРГАЗБАНК» станом на кінець 2018 р*.

*Примітка: складено автором на основі джерел [53]

Не дивлячись на достатньо великий приріст обсягу кредитних коштів за 2017-2018 рр. (на 11 590 411 тис. грн.) загальна тенденція структури кредитного портфеля зберігається. Близько 80% припадає на кредити юридичних осіб, 12-14%- кредити фізичних осіб і лише 5-9% припадає на кредити підприємств малого та середнього бізнесу.

Корпоративний банкінг наразі є найбільшим сегментом банку за обсягом бізнесу. Банк спрямовуватиме свою діяльність на збільшення частки приватного сектору та зменшення частки підприємств державного сектору. Заміщення портфелю підприємств державного сектору буде досягнуто шляхом кредитування «зелених» проектів приватних підприємств за проектами відновлювальної енергетики, агро-холдингів (заміна застарілого обладнання, розвиток сонячної та вітрової енергетики, використання біомаси), будівельних компаній (в частині енергоефективності) [35].

Кредити надаються головним чином клієнтам, що здійснюють діяльність на території України у галузях економіки, які представлені у табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Обсяг кредитних коштів АБ «УКРГАЗБАНК» направлених у галузі економіки України за 2017-2018 рр.*

Назва галузі економіки	Обсяг кредитування 2017 р., тис. грн.	Питома вага, %	Обсяг кредитування 2018 р., тис. грн.	Питома вага, %
Електроенергетика	9 999 455	23,78	11 150 251	20,8
Транспортування газу	6 084 630	14,48	11 017 484	20,5
Фізичні особи	5 907 660	14,05	6 443 769	12,0
С/Г та харчова промисловість	4 962 347	11,80	4 843 488	9,0
Торгівля	4 420 899	10,51	4 546 349	8,5
Виробництво	3 160 044	7,51	3 653 101	6,8
Сфера обслуговування	2 402 605	5,71	3 441 596	6,4
Нерухомість	2 868 251	6,82	2 929 771	5,5
Будівництво	543 085	1,29	2 069 712	3,9
Транспорт	463 726	1,10	1 669 586	3,1
Металургія	1 133 544	2,70	1 285 917	2,4
Фінансові послуги	72 739	0,17	547 020	1,0
Інше	34 078	0,08	44 383	0,1
Всього	42 053 063	100	53 642 427	100

*Примітка: складено автором на основі джерел [53]

Проаналізувавши дані табл. 2.3 можна зробити висновки, що АБ «УКРГАЗБАНК» кредитує найбільше такі галузі економіки України, як електроенергетику та транспортування газу (20,8% та 20,5% відповідно у

2018р.). Також слід зазначити, що найменша частка кредитних коштів відноситься до сфери фінансових послуг (близько 1% у 2018 р.).

АБ «УКРГАЗБАНК» в 2018 році продовжував розвиватись як провідний «еко-банк» України, зосереджуючи свою діяльність на фінансуванні проектів корпоративних клієнтів, підприємств малого та середнього бізнесу та приватних осіб, які пов'язані з технологіями енергоефективності, відновлювальної енергії, ефективності ресурсів, зменшення забруднення та інше.

Так за, результатами діяльності банку відповідно до встановлених цілей за 2018 рік, було погоджено лімітів для фінансування 73 проектів, загальною потужністю 462МВт на 259 млн. євро та 32 млн. дол. США, з них:

- 60 проектів – сонячних електростанцій, загальною потужністю 420 МВт на суму 228 млн. євро та 19 млн. дол. США;
- 6 проектів – гідро-електростанцій, загальною потужністю 3 МВт на суму 5 млн. євро та 0,3 млн. дол. США;
- 5 проектів – біомаса/біогаз, загальною потужністю 21 МВт на суму 9 млн. євро та 13 млн. дол. США;
- 2 проекти – вітряні електростанції, загальною потужністю 18 МВт на суму 17 млн. євро.

Станом на 1 січня 2019 року кредитний портфель еко-продуктів та інші зобов'язання з кредитування Банку становить 17,5 млрд. грн.

Станом на 31 грудня 2018 та 2017 років кредити клієнтам включають також дебіторську заборгованість за фінансовою орендою з метою придбання транспортних засобів та обладнання клієнтами банку [35].

2.2 Оцінка ефективності кредитної політики банку

Одним з критеріїв ефективності кредитної політики є розширення асортименту кредитних послуг та впровадження нових продуктів. Одним із

таких інструментів кредитування є надання кредитів за угодами фінансового лізингу табл. 2.4. [32].

Таблиця 2.4

Обсяг кредитів клієнтам АБ «УКРГАЗБАНК» за угодами фінансового лізингу у 2017-2018рр.*

Роки	2017			2018		
	Юридичні особи	МСБ	Всього	Юридичні особи	МСБ	Всього
До одного року						
Кредити клієнтам за угодами фінансового лізингу	-	-	-	516	30 954	31 470
Мінус – резерв під зменшення корисності	-	-	-	-	(7)	(7)
Короткострокові кредити клієнтам за угодами фінансового лізингу	-	-	-	516	30 947	31 463
Понад один рік						
Кредити клієнтам за угодами фінансового лізингу	-	39 033	39 033	120 959	511 739	632 698
Мінус – резерв під зменшення корисності	-	-	-	(1 613)	(1 633)	(3 246)
Довгострокові кредити клієнтам за угодами фінансового лізингу	-	39 033	39 033	119 346	510 106	629 452
Всього кредити клієнтам за угодами фінансового лізингу	-	39 033	39 033	119 862	541 053	660 915

*Примітка: складено автором на основі джерел [53]

Відповідно до даних табл. 2.4 АБ «УКРГАЗБАНК» не надавав кредити за угодами фінансового лізингу до одного року. У 2017 році банк почав застосовувати цей інструмент лише на кредитування понад одного року для клієнтів малого та середнього бізнесу. Обсяг кредитів становив 39 033 тис. грн., станом на 2017 р. банк не відводив кошти під резерви.

У 2018 році банк застосовує цей вид кредитування як для юридичних осіб, так і для малого та середнього бізнесу. Обсяг кредитування для юридичних осіб до одного року склав 516 тис. грн., резерви під цей вид кредитування так само відсутні.

Ситуація з довгостроковим кредитуванням у 2018р. значно активніша, ніж у 2017 р. Обсяг серед юридичних осіб склав 120 959 тис. грн, а серед малого та середнього бізнесу 511 739 тис. грн, що на 472 706 тис грн. більше за попередній рік. Для цього типу кредитування банк відвів резерви на загальну суму 3 246 тис. грн.

Загалом за 2018р. обсяг кредитів клієнтам за угодами фінансового лізингу становив 660 915 тис. грн., що на 621 882 тис. грн. більше за попередній рік. Загалом кредитування за угодами фінансового лізингу стрімко розвивається, проте оскільки для банку це новий інструмент, він ще не досяг бажаних результатів.

Задля уникнення кредитного ризику кожен банк формує резерви під зменшення корисності. Резерви допомагають оцінити ступень захищеності від можливих втрат [55]. Резерви визнаються, коли внаслідок певних подій у минулому банк має поточне юридичне або дійсне зобов'язання, для врегулювання якого, з великим ступенем вірогідності, буде необхідне вибуття ресурсів, які містять у собі певні економічні вигоди, і суму зобов'язання можна достовірно оцінити [25, С. 169].

Що стосується обов'язкових резервів під кредити АБ «УКРГАЗБАНК», то їх сума у 2017 р. становила 8 406 630 тис. грн. (20% від обсягу усіх кредитів), а у 2018 - 8 406 630 тис. грн. (16% від обсягу усіх кредитів). Також слід відзначити, що обсяг резервів під зменшення корисності зменшився у порівнянні з минулим роком на 1 047 тис. грн., що у свою чергу становить на 4% менше ніж за минулий рік. Це свідчить про те, що банк застосував вдалу стратегію задля уникнення кредитних ризиків, адже резерви змогли покрити усі збитки за кредитами.

Водночас із розвитком кредитних відносин в умовах ринку за існуванням конкуренції, нестійкої кон'єктури і непередбачуваних політичних ситуацій), банку необхідно формувати систему захисту задля запобігання ризиків. Одним із видів запобігання цих ризиків є надання кредитів із забезпеченням.

На табл. 2.5 представлено обсяг кредитного портфелю за типами забезпечення.

Таблиця 2.5

Обсяг кредитного портфелю за типами забезпечення на 2018 р.

(тис. грн.)*

Тип забезпечення	Юридичні особи	МСБ	Фізичні особи	Всього
Депозити	1 875 935	136 802	19 329	2 032 066
Нерухомість	17 352 566	2 680 454	1 347 131	21 380 151
Інші активи	13 773 636	1 818 283	1 275 700	16 867 619
Без забезпечення	9 266 667	294 315	3 801 609	13 362 591
Всього кредитів	42 268 804	4 929 854	6 443 769	53 642 427

*Примітка: складено автором на основі джерел [53]

Аналізуючи дані табл. 2.5, можна сказати, що найбільша частка забезпечення кредитів перепадає на нерухомість серед усіх клієнтів банку.

Оскільки банк орієнтується на юридичних осіб, то у цьому секторі найбільша частка забезпечення (17 352 566 тис. грн, 81% серед забезпечення нерухомістю).

Найменша частка по усіх суб'єктах кредитування становлять кредитне забезпечення через депозити. Найменший цей показник серед фізичних осіб (19 329 тис. грн.).

Кредити без забезпечення становлять 13 362 591 тис. грн., що являє собою 25% від усіх наданих кредитів банку по усіх суб'єктах.

Знецінення кредиту несе за собою ряд негативних наслідків для банку. Під знеціненням позички розуміється втрата позичкою вартості внаслідок невиконання або неналежного виконання позичальником зобов'язань за позикою перед банком відповідно до умов договору або існування реальної загрози такої невиконання (неналежного виконання).

Основним фактором знецінення кредиту є його прострочений статус та можливість реалізації забезпечення.

Таблиця 2.6

Вартість кредитів до вирахування суми очікуваних кредитних збитків/резерву під зменшення корисності на 2017р. (тис. грн.)*

Тип забезпечення	Юридичні особи	МСБ	Фізичні особи	Всього
Знецінені кредити				
Депозити	1 675	-	-	1 675
Нерухомість	788 861	75 919	201 466	1 066 246
Інші активи	299 426	4 342	933	304 701
Без забезпечення	2 527 461	74 491	4 061 297	6 663 249
Всього знецінених кредитів	3 617 423	154 752	4 263 696	8 035 871
Кредити без ознак зменшення корисності				
Депозити	739 440	54 185	385	794 010
Нерухомість	11 809 383	927 733	700 589	13 437 705
Інші активи	15 608 341	814 698	446 804	16 869 843
Без забезпечення	2 322 718	96 730	496 186	2 915 634

Всього кредитів без спеціально виявлених ознак зменшення корисності	30 479 882	1 893 346	1 643 964	34 017 192
Всього	34 097 305	2 048 098	5 907 660	42 053 063

*Примітка: складено автором на основі джерел [53]

Представлені у табл. 2.6 показники відображають балансову вартість кредитів до вирахування суми очікуваних кредитних збитків/резерву під зменшення корисності, а не справедливу вартість застави. Банк оцінює справедливу вартість застави під час: надання кредиту, зміни структури застави за кредитним договором, реалізації застави у разі неспроможності позичальника погасити кредит, а також у випадках та з регулярністю, передбаченою законодавством України.

Проаналізувавши дані табл. 2.6 можна стверджувати, що найбільш ризиковим є кредитування без забезпечення, адже саме по цій статті йде знецінення кредитів на суму 6 663 249 тис. грн., що становить 83% від загальної вартості знецінених кредитів. Найбільша кількість знецінених кредитів без забезпечення спостерігається саме серед фізичних осіб.

Усього знецінених кредитів нараховано на суму 8 035 871 тис. грн. Що становить 19% від загальної вартості кредитів 42 053 063 тис. грн.

Можна стверджувати, що кредитна політика банку є вдалою, оскільки загальна сума резервів під кредитний ризик становить 20% від суми кредитів (8 406 630 тис. грн.) і банк зміг у повному обсязі покрити збитки від знецінених кредитів.

До того ж, на 2018 рік під резерви було виділено 16% від загальної суми кредитів, це означає, що банку вдалося зменшити очікуваний ризик на 4%.

За результатами аналізу діяльності банку було виявлено, що за відсутності забезпечення чи інших механізмів підвищення якості кредитного портфеля, очікувані кредитні збитки за кредитами клієнтів за 2018 рік зросли б на 925 016 тис. грн.

Загалом це сталося за рахунок юридичних осіб (823 379 тис. грн.), це вказує на те, що політика банку щодо кредитування саме юридичних осіб є дуже вдалою. Що стосується кредитування підприємств малого та середнього бізнесу та фізичних осіб, то їх частка не є досить суттєвою див. рис. 2.3.

Рис. 2.3 Очікувані збитки на 2018 р. за відсутності забезпечення чи інших механізмів*

*Примітка: складено автором на основі джерел [53]

Результативність кредитної політики показують показники доходності кредитного портфелю та кредитних операцій окремо.

Оскільки при формуванні кредитної політики в пріоритеті над прибутковістю від кредитних операцій знаходиться рівень ризику, то ефективність проведеної кредитної політики можливо оцінити шляхом визначення рівня доходності та ризику кредитного портфелю [5, С.587].

Рівень доходності (D) можливо розрахувати як відношення доходу отриманого від кредитних операцій до обсягу кредитного портфелю банку (формула (2.1)):

$$D = \frac{\text{Процентний дохід}}{\text{Кредитний портфель}} \times 100\%. \quad (2.1)$$

Отже, АБ «УКРГАЗБАНК» має наступний рівень доходності кредитного портфеля станом на кінець 2018 р. формула (2.2):

$$D = \frac{8\,366\,826}{45\,236\,844} \times 100\% = 18,50\%. \quad (2.2)$$

З огляду на отриманий результат, можна стверджувати, що банк має достатньо високий рівень доходності кредитного портфеля. Для отримання результату за прибутковістю кредитного портфеля використаємо коефіцієнт прибутковості кредитних операцій (Кпо) (формула (2.3)):

$$\text{Кпо} = \frac{\text{Чистий процентний дохід}}{\text{кредитний портфель}} \times 100\% \quad (2.3)$$

$$\text{Кпо} = \frac{2\,409\,100}{45\,236\,844} \times 100\% = 5,33\%. \quad (2.4)$$

Оптимальне значення цього показника має бути не нижчим ніж 1,4% [9]. За верхнє граничне значення такого показника приймаємо максимальне його значення за останні п'ять років у цілому по банківській системі України, що становить 7,4%, тож на основі отриманих показників ми бачимо, що має високу прибутковість від кредитних операцій.

Рівень ризику кредитного портфеля банку (R) визначається відношенням сформованого резерву під нестандартну кредитну заборгованість до обсягу кредитного портфеля банку (формула (2.5)):

$$R = \frac{\text{Резерв}}{\text{Кредитний портфель}} \times 100\% \quad (2.5)$$

Отже, АБ «УКРГАЗБАНК» має наступний рівень ризику кредитного портфеля станом на кінець 2018 р. формула (2.6):

$$R = \frac{8\,405\,583}{45\,236\,844} \times 100\% = 18,58\% \quad (2.6)$$

Цей показник показує рівень захищеності кредитного портфеля і для АБ «УКРГАЗБАНК» він достатньо високий.

Процентні доходи характеризують якість кредитної політики, відображаючи вартість наданих кредитних коштів. А сформований резерв вказує на якість кредитного портфеля. Оцінка якості кредитного портфеля базується на внутрішніх факторах, таких як якість обслуговування боргу та його забезпеченість, так і на зовнішніх чинниках (стан економіки, фінансова стабільність, розвиток галузі і т.п.).

Також в науковій літературі виділяють систему коефіцієнтів, які запропоновані для аналізу та оцінки ефективності кредитної політики банку. Показники розділені на дві групи: показники дохідності кредитного портфеля та показники ризику кредитного портфеля.

Показники дохідності кредитного портфеля характеризують залежність загальних доходів банку від кредитних операцій, дозволяють визначити вартість наданих кредитів та отримати показник прибутковості саме кредитних операцій [48].

Група показників ризику кредитного портфеля надає інформацію щодо забезпеченості кредитного портфеля власним капіталом, частки залучених коштів у формуванні кредитного портфелю банку та рівнем сформованого резерву під кредитні операції, який характеризує якість кредитного портфелю. Основні показники та їх розрахунок неведені у табл. 2.7.

На основі отриманих коефіцієнтів можна зробити висновок, що АБ «УКРГАЗБАНК» має достатньо високий рівень дохідності від кредитних операцій, оптимальний обсяг резервів відносно кредитного портфеля.

Значення цього коефіцієнту $K_{pd} > 1$ свідчить про те, що від інших напрямків діяльності, які можуть забезпечити дохідність, банк отримує збитки [36].

**Показники дохідності та ризику кредитного портфеля АБ
«УКРГАЗБАНК» станом на кінець 2018р.***

Показник	Формула для розрахунку	Значення
Коефіцієнт дохідності кредитних операцій (К)	Процентний дохід/ Кредитний портфель	0,18
Частка процентних доходів (Кпд)	Процентний дохід/Доходи	0,92
Маржа процентного прибутку (ЧМпр)	(Процентний дохід – Процентні витрати)/Активні доходи	0,02
Коефіцієнт покриття кредитного портфелю власним капіталом (Квк)	Власний капітал/Кредитний портфель	0,13
Коефіцієнт використання залучених коштів в кредитному портфелі (Кзк)	Власний капітал/ Зобов'язання	0,08
Коефіцієнт якості кредитного портфеля (Кя)	Сформований резерв/ Кредитний портфель	0,19
Коефіцієнт активності використання коштів клієнтів в кредитному портфелі (Ккк)	Кредитний портфель/ Кошти клієнтів	0,69
Коефіцієнт кредитної активності (Ка)	Кредитний портфель/ Активи	0,55

*Примітка: складено автором на основі джерел [53], [5]

Отже, кредитний портфель банку АБ «УКРГАЗБАНК» включає в себе надання кредитів фізичним та юридичним особам, підприємствам малого та середнього бізнесу, а також дебіторську заборгованість за фінансовим лізингом. Оскільки банк орієнтується на корпоративних клієнтів, то найбільша частка кредитів надана юридичним особам у розмірі 42 268 804 тис. грн. Що стосується дебіторської заборгованості за фінансовим лізингом, то банк почав активну діяльність з цим інструментом лише у 2018 р.

АБ «УКРГАЗБАНК» вдало формує та використовує кредитну політику, оскільки з кожним роком спостерігається збільшення частки кредитів по усім суб'єктам кредитування. Загальна сума резервів під кредитний ризик становить 20% від суми кредитів (8 406 630 тис. грн.) Також результатом успішної кредитної політики банку є те, що у 2017 році застосувавши механізми управління кредитними ризиками банку вдалося уникнути збитків від кредитів на суму 925 016 тис. грн. Також, зменшився обсяг резервів під знецінення кредитів на 4% у порівнянні з минулим роком.

Оцінка ефективності кредитного портфеля визначається на основі визначення рівня дохідності та ризику кредитного портфеля. Розрахувавши ці два показники, ми отримали дані, які вказують що банк має достатньо високий рівень дохідності кредитного портфеля, а саме 18,50%, а коефіцієнт прибутковості від кредитних операцій – 5,33% при максимальному значенні 7,40%. рівень захищеності кредитного портфеля АБ «УКРГАЗБАНК» достатньо високий – 18,58%.

РОЗДІЛ 3

ВДОСКОНАЛЕННЯ ФОРМУВАННЯ І РЕАЛІЗАЦІЯ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКУ

3.1 Забезпечення диверсифікації кредитного портфеля банку

Формування кредитного портфеля банку є основним етапом його кредитної політики. Формування кредитного портфеля розпочинається, коли є затверджена стратегія кредитної політики, остаточно сформована ціль кредитної діяльності банку, з огляду на фактори як зовнішнього так і внутрішнього впливу, конкуренцію на ринку банківських послуг та реальних можливостей банку. На сьогоднішній день стан кредитного портфеля банку являє собою особливий критерій за яким можна відстежувати якість кредитної політики банку та прогнозувати результати його діяльності. Саме тому надзвичайно важливо вдосконалювати механізм управління кредитним портфелем задля мінімізації банківських ризиків та максимізації прибутку від кредитних операцій [38].

Одним із методів управління кредитним ризиком на рівні кредитного портфеля є його диверсифікація. Диверсифікація кредитного портфеля – це обмеження впливу фактора ризику за рахунок уникнення надмірної концентрації за одним портфелем шляхом пошуку та поєднання портфелів, які за однакових умов призводять до різних не обов'язково прямо протилежних результатів [2].

Найбільш популярна диверсифікація кредитного портфелю за трьома видами: портфельна, географічна та галузева. Портфельна диверсифікація представляє собою надання кредитних ресурсів різним групам позичальників серед яких є фізичні особи, юридичні особи, малий та середній бізнес, урядові та громадські організації. Головним принципом цього виду диверсифікації є надання кредитів суб'єктам з різним рівнем ризику [6].

Географічну диверсифікацію застосовують великі банки з широкою мережею відділень, таким чином ризик що виникає в одному регіоні

компенсується за рахунок сприятливої ситуації у іншому регіоні. При виникненні ризику викликаним несприятливими природними умовами, або катаклізмами, ймовірність настання яких є невисока - банк зменшить свої втрати за рахунок інших відділень[13, С. 41].

Галузева диверсифікація полягає у наданні кредитних ресурсів клієнтам, які здійснюють свою діяльність у різних галузях економіки. Через нестабільну ситуацію у економіці різні галузі економіки мають свої стадії спаду чи зростання, надаючи перевагу кредитуванню у різні галузі економіки банки зменшують свій ризик за рахунок компенсації галузі економіки яка перебуває на стадії зростання [31].

Що стосується диверсифікації кредитного портфеля ПАТ АБ «УКРГАЗБАНК», то вона є недостатньою. У фінансовій звітності банку представлена галузева та портфельна диверсифікація. У ПАТ АБ «УКРГАЗБАНК» значно перевищено коефіцієнт концентрації кредитів за виданими сумами. Станом на 31.12.2018 р. він становить 37,5 % , що у свою чергу перевищує норму майже у 2 рази. Це свідчить про те, що кредитний портфель банку розподілений не рівномірно за обсягами заборгованості позичальників. Зі збільшенням коефіцієнта концентрації кредитів за виданими сумами збільшується частка непрацюючих кредитів: 24,6% у 2017 р. і 19,9% у 2018 р.

Загалом така тенденція простежується у всіх банках з державним капіталом і таким чином державні банки наражають себе на більші ризики. Підвищення цього показника у подальшому може стверджувати про погіршення якості кредитного портфеля [17 С. 102].

Що стосується портфельної диверсифікації банку по суб'єктам кредитуванню, то ми бачимо, що банк надає перевагу кредитуванню корпоративним клієнтам та державним підприємствам за даними табл. 3.1.

За даними таблиці видно, що банк надає перевагу кредитуванню корпоративних клієнтів та державних підприємств загалом вони становлять 78,8% від загального обсягу кредитного портфеля (рис. 3.1).

Таблиця 3.1

**Структура кредитів ПАТ АБ «УКРГАЗБАНК» за суб'єктами
кредитування станом на кінець 2018 р.***

Тип клієнтів	В ін. валюті, тис. грн	В нац. валюті , тис. грн	Всього, тис. грн
Державні підприємства	2867259	14826132	17693391
Корпоративні клієнти	14695525	9879888	24575413
Мікро	10048	96415	106463
Малі та середні	2912655	1910736	4823391
Фізичні особи	3273988	3169781	6443769
Всього	23759475	29882952	53642427

*Примітка: складено автором на основі джерел [53]

Також станом на 31.12. 2018 р. кредити клієнтам у сумі 20 086 710 тис. грн., були надані десятию найбільшим позичальникам (37,45% від загальної суми кредитів клієнтам) (2017: 18 646 272 тис. грн., або 44,34%).

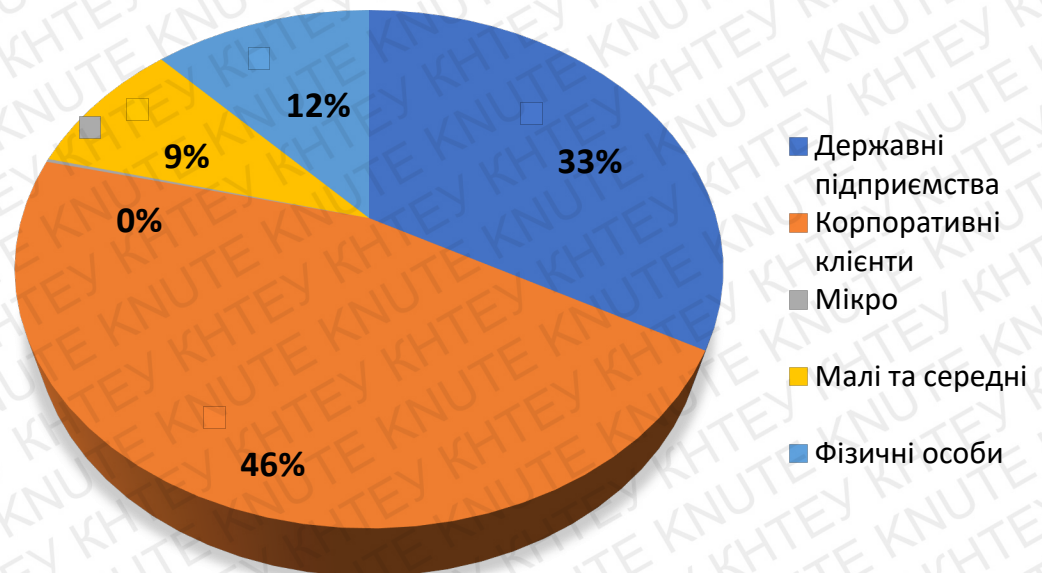

Рис 3.1 Частка кредитів суб'єктів кредитування у кредитному портфелі АБ
«УКРГАЗБАНК»

*Примітка: складено автором на основі джерел [53]

Це наражає банк на високі ризики, оскільки банкрутство одного, але великого клієнта може призвести до значних втрат банком.

Банки з достатньою диверсифікацією кредитного портфеля менш чутливі до фінансового стану окремих позичальників, галузей економіки. Сама по собі портфельна диверсифікація кредитів за суб'єктами кредитування не стане приводом до зниження кредитного ризику. У такому випадку слід дотримуватись галузевої диверсифікації. Надання кредитів одночасно підприємствам однієї галузі, посилює ймовірність банкрутства у випадку виникнення проблем у цій галузі. Слід також пам'ятати про пов'язані галузі економіки між собою технологічними процесами, адже у такому випадку занепад однієї галузі відобразиться на розвитку спорідненої галузі [33].

Тому для уникнення подібних ситуацій, кредитний портфель слід диверсифікувати за галузями економіки.

Розподіл кредитів за галузями економіки наведений у табл. 3.2

Таблиця 3.2

Кредитування галузей економіки України АБ «УКРГАЗБАНК» за 2017-2018рр. *

Галузь економіки	31.12.2017р. тис. грн.	31.12.2018 р. тис. грн.	Абсол. відх. тис. грн.	Віднос. відх. %	Частка За 2018р. %
Електроенергетика	9999455	11150251	1150796	11,5	20,8
Транспортування газу	6084630	11017484	4932854	81,1	20,5
Фізичні особи	5907660	6443769	536109	9,1	12,0
Сільське господарство та харчова промисловість	4962347	4843488	-118859	-2,4	9,0
Торгівля	4420899	4546349	125450	2,8	8,5
Виробництво	3160044	3653101	493057	15,6	6,8
Сфера обслуговування	2402605	3441596	1038991	43,2	6,4
Нерухомість	2868251	2929771	61520	2,1	5,5
Будівництво	543085	2069712	1526627	281,1	3,9
Транспорт	463726	1669586	1205860	260,0	3,1
Металургія	1133544	1285917	152373	13,4	2,4

Продовження таблиці 3.2

Фінансові послуги	72739	547020	474281	652,0	1,0
Інше	34078	44383	10305	30,2	0,1
Всього	42053063	53642427	11589364	27,6	100

*Примітка: складено автором на основі джерел [53]

Проаналізувавши кредитний портфель за галузями економіки ми бачимо, що найбільша частка коштів зосереджена у таких галузях як електроенергетика та транспортування газу близько 41% від усіх кредитних коштів. За таких умов банку загрожує ризик концентрації, який визначається банком як ризик можливих втрат внаслідок концентрації ризику на конкретних інструментах, окремих операціях та галузях економіки.

Специфіка діяльності банку пов'язана зі значними обсягами операцій із державними підприємствами, внаслідок чого виникає значна концентрація кредитного та інвестиційного ризиків щодо окремих контрагентів та груп пов'язаних контрагентів та галузей економіки [43 С. 845].

Станом на 31 грудня 2018 року 52% активів та 37% зобов'язань були зосереджені в операціях з державними компаніями, Національним банком України, державними банками та державними органами.

Банк здійснює управління ризиком концентрації у кредитному портфелі та портфелі цінних паперів шляхом встановлення лімітів для окремих контрагентів та груп контрагентів. Також зниження кредитного ризику можливе через збільшення частки кредитування фізичних осіб у 2018 р. обсяг кредитування фізичних осіб зріс на 9% [35].

Що стосується сільського господарства, то банк зменшив кредитування цієї галузі у 2018р. на 118859 тис. грн., що становить 2,4%.

Зараз для банку з'явився інший ризик втрат у галузі будівництва оскільки відомо, що банк кредитував будівельну компанію «Укрбуд», а саме 23 об'єкти з яких 15 знаходяться на етапі будування, а діяльність компанії була призупинена через відкриття кримінального провадження на вище керівництво компанії [36].

Що стосується географічної диверсифікації кредитного портфеля, то слід зазначити, що банк має розгалужену систему відділень по всій Україні (234 відділення) з високою концентрацією у Києві та Київській області (44 відділення), кредитування у цьому регіоні здійснюється найактивніше.

Значних втрат банк зазнав 2014 р. через початок бойових дій на сході України. Банк втратив 14 відділення, які опинилися на окупованій території і більшість кредитів були реструктуризованими. У випадку, якби реструктуризація не відбулася, вони були б простроченими.

На сьогоднішній день 8 відділень функціонують у зоні АТО підконтрольній Україні. За для подальшого уникнення кредитного ризику у цьому регіоні слід ввести додаткові вимоги до кредитного рейтингу позичальника та збільшення резервів [35].

Як видно на рисунку 3.3 у 2014 р. банк був змушений збільшити обсяг резервів на цих територіях більше ніж у 4 рази з 209 426 тис. грн до 935 661 тис. грн. [3].

На сьогоднішній день відділення, які знаходяться у зоні АТО також є ризикованими, тому банку слід приділити більшу увагу географічній диверсифікації портфеля з огляду на ситуацію на сході рис.3.2.

Рис. 3.2 Кредити, надані клієнтам, що зареєстровані на не підконтрольних українській владі територіях Луганської, Донецької областей та АР Крим (тис.грн)*

*Примітка: складено автором на основі джерел [49]

Узагальнюючи вище зазначене, можна сказати, що АБ «УКРГАЗБАНК» має недостатню диверсифікацію кредитного портфеля, за для уникнення кредитного ризику у майбутньому слід розподілити кредитування краще за галузевою та географічною ознаками. Задля уникнення ризику концентрації АБ «УКРГАЗБАНК» слід встановлювати ліміти для деяких груп контрагентів. А для покращення галузевої диверсифікації кредитного портфеля слід приділити більшу увагу кредитуванню галузям економіки України непов'язаних з електроенергетикою та транспортуванням газу, наприклад сільському господарству.

3.2 Підвищення результативності кредитної політики банку

На сьогоднішній день на ринку банківських послуг спостерігається жорстка конкуренція. Кожний банк має здійснювати свою діяльність орієнтуючись на клієнта, конкурента та можливий ризик. Для покращення якості своєї діяльності кожен банк має аналізувати та вчасно діагностувати можливі ризики та загрози [47]. Діагностика пов'язана зі складовими системи управління, тому впливає на процеси планування та регулювання. Саме тому результати діагностики кредитного портфеля банку є першоосною для прийняття управлінських рішень, спрямованих на досягнення цілей кредитної політики банку, особливо – на забезпечення якості кредитного портфеля [41].

Якість кредитного портфелю банку відображає відповідність структури його кредитних вкладень базовим принципам організації кредитування з точки зору забезпечення, поверненості, строковості та платності наданих у тимчасове користування грошових коштів [22]. Тож можна виділити механізм забезпечення якості кредитного портфеля рис. 3.3.

Задля підвищення продуктивності та якості кредитного портфеля слід визначити критерії, за якими буде здійснюватися діагностика та аналіз структури кредитного портфеля за для розробки подальшої стратегії кредитної діяльності банку [8].

Перш за все це ступінь кредитного ризику, адже самий цей чинник є найбільшою вірогідністю втрат для банку. По-друге, це рівень ліквідності та прибутковості кредитного портфеля. Найбільшою метою діяльності банку є отримання прибутку, а саме від активних операцій [38]. Рівень ліквідності банку визначається якістю його активів і, перш за все, якістю кредитного портфеля, тому важливо, щоб кредити поверталися у встановлені договорами строки або банк мав можливість продати їх. Чим вища частка кредитів, класифікованих в кращі групи, тим вища ліквідність банку [28].

Рис. 3.3 Механізм забезпечення якості кредитного портфеля*

*Примітка: складено автором на основі джерел [41], [42]

По-третє, це ступінь оновлення кредитного портфеля (зміна клієнтської бази протягом певного періоду).

Дотримання цих критеріїв допоможе банку розробити правильну кредитну політику, адже саме кредитна політика впливає на прибутковість банку. Під час розробки кредитної політики банки мають визначати пріоритети відносно формування кредитного портфелю, досліджуючи

напрямки його диверсифікації. Кредитна політика стає основою для всього процесу кредитування, визначає його параметри та особливості [4]. Постійне забезпечення прийняттого рівня кредитного ризику з одночасним досягненням планового рівня доходу від позичкових вкладень в умовах нестабільного зовнішнього середовища вимагає застосування в банках наукового-обґрунтованої кредитної політики, яка може опиратися на достовірність та актуальність даних аналізу нинішньої ринкової ситуації та можливих шляхів розвитку через деякий проміжок часу, здатність банку вчасно реагувати на зміну різних чинників, які можуть впливати на ринок кредитних послуг [28].

Основними напрямками підвищення результативності кредитної політики банку можна вважати такі заходи:

- повний аналіз позичальника, його ліквідності, кредитоспроможності і допустимого ризику для банку;
- мінімізація випадків надання незабезпечених кредитів;
- надання кредитів під забезпечення лише високоліквідного майна;
- підвищення ефективності стратегії маркетингу;
- покращення якості обслуговування клієнтів;
- впровадження нових кредитних продуктів.

Кредитна політика банку встановлює ряд ключових завдань та цілей діяльності сучасного банківського сегменту, встановлює чіткі методи, способи та прийоми реалізації для того, щоб кредитні операції були максимально прибутковими, встановлює прийнятний рівень ризиків банківської діяльності у сфері кредитування. Вона являється одним з найважливіших інструментів досягнення стратегічних цілей банку [29, С.156].

Створення раціональної стратегії реалізації ефективної кредитної політики комерційного банку можливе лише завдяки поєднанню зусиль кількох банківських підрозділів, оскільки виконання комплексу банківських послуг та операцій потребує: обліку особливостей руху грошових коштів кожного клієнта; розподілу грошових коштів за сумами, строками, дохідністю;

встановлення відсоткових ставок по кожній групі грошових засобів клієнта; формування для активних операцій банку портфеля залучених ресурсів, детермінованих за обсягами, строками, вартістю; оптимізації відсоткових витрат банку в межах даної фінансової технології. Звідси випливає, що кредитну політику комерційного банку потрібно спрямовувати як на зростання обсягів активів, так і на підвищення їх якості [22].

З огляду на викладене, з метою удосконалення практики кредитних взаємовідносин з клієнтами в умовах підвищення кредитного ризику та забезпечення надійного захисту інтересів комерційного банку, можна вважати за необхідне підвищення результативності реалізації основних функцій управління кредитною політикою банків [37, С. 145].

Доцільно оптимізувати роботу персоналу в усіх кредитних підрозділах шляхом зменшення плінності кадрів, покращення їх професійної компетенції, здійснення заходів щодо «оздоровлення» колективу шляхом тимбілдіingu. Також, надзвичайно важливим є запровадження навчальних програм у сфері нових технологій та активації інтелектуального потенціалу керівників шляхом заохочення.

На сьогоднішній день банки пропонують великий асортимент продуктів на ринку, тому не важко не помітити, клієнт банку стане обирати не лише вигідний для нього продукт, але й банк у якому його будуть гарно обслуговувати, тому сьогодні надзвичайно важливо запропонувати клієнту якісне обслуговування [15].

Підвищення якості обслуговування можливе за допомогою впровадження спеціальної політики у банку, яка ґрунтується на відповідних стандартах і нормативах, таких як етичні кодекси, системах мотивації і контрактних відносин [36].

Необхідно посилити рівень кредитної безпеки у банках, а саме зменшити можливість кредитного ризику за допомогою різних інструментів. Серед таких інструментів є розширення числа критеріїв відбору проектів, що потребують кредитування, встановлення нормативів щодо співвідношення

кредитного і депозитного портфелів, зобов'язаннями банку та його активами, фінансової стійкості, ділової активності, достатності грошових потоків клієнтів, планового рівня процентного доходу, величини ризиків.

Необхідно посилити вимоги щодо правомірності прийняття рішень із видачі кредитів та підвищення рівня інформаційної безпеки та безпеки сервісу шляхом застосування відповідного програмного забезпечення для надійного захисту інформації, її збирання, збереження і використання. Також слід посилити взаємодію економічної, юридичної служби банківської безпеки для підвищення результативності роботи з повернення боргів, зокрема шляхом оперативної та ефективної реалізації забезпечення [56].

Задля підвищення результативності кредитної політики має постійно відбуватись переорієнтації кредитної політики на базові принципи клієнтоорієнтованого маркетингового підходу у наданні послуг, який забезпечить формування раціональних, стійких відносин з клієнтами, підвищить їх лояльність до банків [9].

Він передбачає також застосування різних стратегій клієнтоорієнтованості (клієнтської бази, подієвого маркетингу, управління досвідом) та відповідного аналітичного і ресурсного інструментарію (банкомати, термінали самообслуговування, call-центри тощо), застосування можливостей соціальних мереж та інших можливостей інтернет-простору (форуми, майданчики для питань-відповідей, опитування, навчання, новини, групи за інтересами), елементів цифрового мерчандайзингу як для приватних, так і інституційних клієнтів [9, С. 8]. На сьогоднішній день сфера ІТ-банкінгу розвивається надзвичайно швидкими темпами і сьогодні важко уявити своє життя без інтернет-банкінгу, тому це породжує велику конкуренцію серед банків.

Хоча застосування банківських інтернет-додатків все ж підвищує рівень лояльності клієнтів, їх фінансової освіти, ступінь довіри до банків і прозорості банківської системи України, проте використання основних їх можливостей все ще обмежене. Зокрема, слабо використовується можливість залучення

експертів до обговорення у мережі важливих питань діяльності банків, у т.ч. кредитної діяльності, пошуку неплатників, отримання оперативної маркетингової інформації, виявлення ставлення до банку та рівня якості його послуг, вивчення думок і переваг, відслідковування недобросовісних співробітників тощо [51]. Для підвищення продуктивності та якості кредитного портфеля слід визначити критерії, за якими буде здійснюватися діагностика та аналіз структури кредитного портфеля за для розробки подальшої стратегії кредитної діяльності банку [8].

Перш за все це ступінь кредитного ризику, адже самий цей ризик є найбільшою вірогідністю втрат для банку. По-друге, це рівень ліквідності та прибутковості кредитного портфеля. Найбільшою метою діяльності банку є отримання прибутку, а саме від активних операцій [38]. Рівень ліквідності банку визначається якістю його активів і, перш за все, якістю кредитного портфеля, тому важливо, щоб кредити поверталися у встановлені договорами терміни або банк мав можливість продати їх. Чим вища частка кредитів, класифікованих в кращі групи, тим вища ліквідність банку [28].

Забезпечення ефективності кредитної політики банку як основного виду діяльності зумовлюється адекватністю теоретичних і практичних положень, на яких базуються кредитні відносини банків з позичальниками, фактичними відносинами між банками та клієнтами, через здійснення позичкових операцій.

Для покращення сфери кредитування в Україні на сьогоднішній день потрібно досягти внутрішньої фінансової стабільності, проведення ефективної загальнодержавної податкової та економічної політики, що дасть змогу позичальникам відновити свою кредитоспроможність, а банківським установам – надавати якісні кредитні продукти [30]. Кредитування має створювати належні умови для розвитку всіх галузей національної економіки України. Банківські позики виступають важливим джерелом капітальних вкладень, завдяки чому виділяється значна його роль у реструктуризації економіки та інвестиційній діяльності.

Отже, дослідивши питання диверсифікації кредитного портфеля можна стверджувати, що диверсифікація є одним із методів управління кредитним ризиком на рівні кредитного портфеля.

Диверсифікації кредитного портфеля АБ «УКРГАЗБАНК» є недостатньою, оскільки у АБ «УКРГАЗБАНК» значно перевищено коефіцієнт концентрації кредитів за виданими сумами. Портфельна диверсифікація банку зосереджена на кредитуванні корпоративних клієнтів та державних підприємств загалом вони становлять 78,8% від загального обсягу кредитного портфеля. Інструментом комплексного управління кредитними ризиками може відігравати клієнтоорієнтований підхід, застосування нових інструментів банківського маркетингу, відкрита контрактна робота, а також відновлення довіри клієнтів шляхом посилення інформаційної та фізичної безпеки. З метою удосконалення практики кредитних взаємовідносин з клієнтами в умовах підвищення кредитного ризику та забезпечення надійного захисту інтересів комерційного банку, можна вважати за необхідне підвищення результативності реалізації основних функцій управління кредитною політикою банків.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Оцінка та аналіз теоретико-методичних засад формування кредитної політики банку, ефективності її проведення на прикладі діяльності АБ «УКРГАЗБАНК» та шляхів підвищення дозволяє зробити наступні висновки:

1. Дослідження теоретичних основ кредитної політики банку в першу чергу було здійснено на аналізі різних підходів вітчизняних та зарубіжних вчених до визначення сутності поняття «кредитна політика банку» дає право стверджувати, що кредитна політика розробляється з огляду на зовнішні та внутрішні фактори та під впливом потреб суспільства, економічних законів розвитку країни, безпосередньо стану банку. Доцільно запропонувати власне трактування поняття: кредитна політика банку – це певна стратегія та тактика банку, за допомогою якої банк залучає кошти та надалі спрямовує їх на кредитування клієнтів банку для отримання максимального доходу від кредитних операцій.

2. Рациональна кредитна політика має базуватися на певних принципах. Принципи кредитної політики банку поділяють на загальні і специфічні. Формування кредитної політики відбувається з урахуванням факторів, що визначаються величиною його капіталу й активів, складом клієнтської бази, спеціалізацією, місцезнаходженням, розгалуженістю мережі філій, станом економічної кон'юнктури, ситуацією на грошовому ринку тощо. Кожен банк визначає та складає власну кредитну політику, враховуючи економічну, політичну та соціальну ситуацію в регіоні, де він функціонує, або беручи до уваги всю сукупність зовнішніх та внутрішніх факторів ризиків, які впливають на роботу даного банку.

3. АБ «УКРГАЗБАНК» в 2018 році продовжував розвиватись як провідний «еко-банк» України, зосереджуючи свою діяльність на фінансуванні проектів корпоративних клієнтів, підприємств малого та середнього бізнесу та приватних осіб, які пов'язані з технологіями

енергоефективності, відновлювальної енергії, ефективності ресурсів, зменшення забруднення та інше.

4. Проаналізувавши структуру та динаміку кредитного портфеля АБ «УКРГАЗБАНК» за останні роки ми дійшли до такого висновку, що питому вагу серед всіх банківських операцій АБ «УКРГАЗБАНК» займають кредитні. Оскільки банк орієнтується на корпоративних клієнтів, то найбільша частка кредитів надана юридичним особам у розмірі 42 268 804 тис. грн. Станом на 2018 р. За останні роки значно підвищується частка кредитів фізичних осіб у кредитному портфелі банку у 2018 р. до 6 443 769 тис. грн. Що стосується кредитів підприємствам малого та середнього бізнесу, то вони також збільшилися у порівнянні з минулим роком більше ніж у 2 рази і станом на кінець 2018 р. становили 4 929 854 тис. грн.

5. АБ «УКРГАЗБАНК» вдало формує та використовує кредитну політику, оскільки з кожним роком спостерігається збільшення частки кредитів по усім суб'єктам кредитування. Загальна сума резервів під кредитний ризик становить 20% від суми кредитів (8 406 630 тис. грн.) Також, результатом успішної кредитної політики банку є те, що у 2017 році застосувавши механізми управління кредитними ризиками банку вдалося уникнути збитків від кредитів на суму 925 016 тис. грн. Водночас зменшився обсяг резервів під знецінення кредитів на 4% у порівнянні з минулим роком.

6. Оцінка ефективності кредитного портфеля визначається на основі визначення рівня дохідності та ризику кредитного портфеля. Розрахувавши ці два показники, ми отримали дані, які вказують що банк має достатньо високий рівень дохідності кредитного портфеля, а саме 18,50%, а коефіцієнт прибутковості від кредитних операцій – 5,33% при максимальному значенні 7,40%. Рівень захищеності кредитного портфеля АБ «УКРГАЗБАНК» достатньо високий – 18,58%.

7. Диверсифікації кредитного портфеля АБ «УКРГАЗБАНК» є недостатньою. У АБ «УКРГАЗБАНК» значно перевищено коефіцієнт концентрації кредитів за виданими сумами. Станом на 31.12.2018 р. він

становить 37,5 % , що у свою чергу перевищує норму майже у 2 рази. Це свідчить про те, що кредитний портфель банку розподілений не рівномірно за обсягами заборгованості позичальників.

8. Портфельна диверсифікація банку зосереджена на кредитуванні корпоративних клієнтів та державних підприємств загалом вони становлять 78,8% від загального обсягу кредитного портфеля.

9. Галузева диверсифікація банку представлена кредитуванням близько 12 найбільших галузей економіки України. Найбільша частка коштів зосереджена у таких галузях як електроенергетика та транспортування газу близько 41% від усіх кредитних коштів. За таких умов банку загрожує ризик концентрації. Банк здійснює управління ризиком концентрації у кредитному портфелі та портфелі цінних паперів шляхом встановлення лімітів для окремих контрагентів та груп контрагентів.

10. Географічна диверсифікація кредитного портфеля АБ «УКРГАЗБАНК» має розгалужену систему відділень по всій Україні (234 відділення) з високою концентрацією у Києві та Київській області (44 відділення), кредитування у цьому регіоні здійснюється найактивніше.

11. АБ «УКРГАЗБАНК» слід розширити диверсифікацію кредитного портфеля шляхом збільшення обсягів кредитування із забезпеченням фізичних осіб. Що стосується галузевої диверсифікації, то банку слід збільшити обсяг кредитування перспективних галузей економіки попри транспортування газу та електроенергетику. Такою галуззю може стати сільське господарство, оскільки ця галузь має одні з найбільших перспектив розвитку в Україні та майже не підв'язана до галузей економіки , що мають найбільшу питому вагу серед кредитного портфеля банку. Географічна диверсифікація кредитного портфеля АБ «УКРГАЗБАНК» має певні ризики на сході України. 8 відділень функціонують у зоні АТО підконтрольній Україні. За для уникнення кредитного ризику у цьому регіоні слід ввести додаткові вимоги до кредитного рейтингу позичальника та збільшення резервів.

12. Інструментом комплексного управління кредитними ризиками може відігравати клієнтоорієнтований підхід, застосування нових інструментів банківського маркетингу, відкрита контрактна робота.

Перспективними напрямками та пропозиціями щодо вдосконалення та підвищення ефективності кредитної політики банку, у тому числі й АБ «УКРГАЗБАНК» є:

1. Переорієнтація кредитної політики на базові принципи клієнтоорієнтованого маркетингового підходу у наданні послуг;
2. Посилення рівня кредитної безпеки у банку, а саме зменшення кредитного ризику.
3. Оптимізація роботи персоналу в усіх кредитних підрозділах шляхом зменшення плинності кадрів, покращення їх професійної компетенції, здійснення заходів щодо «оздоровлення» колективу шляхом тимблдіingu.
4. Зменшення банківськими установами збиткових або малоприбуткових операцій.
5. Проведення оцінки позичальників на предмет наявності і достатності переданого банку забезпечення, враховуючи проведену переоцінку, його оперативне дооформлення чи зміцнення за необхідності.
6. Розробка нових додатків та клієнтоорієнтований розвиток банківських ІТ-технологій.
7. Посилення вимог щодо правомірності прийняття рішень із видачі кредитів та підвищення рівня інформаційної безпеки та безпеки сервісу шляхом застосування відповідного програмного забезпечення для надійного захисту інформації, її збирання, збереження і використання.

Отже, узагальнивши дослідження варто зазначити, що кредитна політика являється найважливішим інструментом досягнення стратегічних цілей комерційного банку. Реалізація вище зазначених рекомендацій дозволить банку підвищити ефективність кредитної політики та зменшити вірогідність настання ризиків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про організацію формування та обігу кредитних історій від 23.06.2005 № 2704-IV. // Закон України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2704-15>.
2. Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах : Постанова Правління НБУ 11.06.2018 № 64 [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0064500-18>
3. Аванесова Н.Е. Кредитна політика банківських установ: стратегічні аспекти та ризики / Н.Е. Аванесова, Ю.М. Вознікова // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – № 8. – С. 956-961.
4. Антіпова Н.А. Вдосконалення ефективності кредитної політики банку як однієї з передумов конкурентоспроможності економіки / Н. А. Антіпова. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/>
5. Бикова О.В., Марченко О.В. Оцінка ефективності кредитної політики банків / О. В, Бикова // Молодий вчений. – 2017.-№ 3 (43) – С.586-589
6. Бондаренко А. Ф., Гуленок К. М., Стадник О. В. Вплив диверсифікації кредитного портфеля на фінансові результати банку/ Бондаренко А. Ф// Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України - 2014 - №38 -С.64-74.
7. Бондаренко Л. Поняття кредитного портфеля комерційного банку і критерії його конкурентоспроможності // Вісник НБУ. – №3. – 2003. – С. 31-3
8. Бугель Ю. Аналіз якості структури кредитного портфеля комерційних банків в ринкових умовах господарювання / Ю. Бугель // Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє : збірник наукових праць. – Тернопіль : Економічна думка, 2011. – Вип. 11. – С. 51–57.

9. Васюренко О. Ефективність кредитування фізичних та юридичних осіб банками України: методологія аналізу стохастичних границь / О. Васюренко, В. Ляшенко, В. Подчесова // Вісник НБУ. – № 1. – 2014. – С. 5-11.
10. Вовчак О. Д., Рушишин Н. М., Андрейків Т. Я Кредит і банківська справа: Підручник – К.: Знання, 2008. – 564 с.
11. Волкова Н.І., 2016 Деякі аспекти підвищення ефективності кредитної діяльності банку/ Волкова Н. І//Економіка і регіон – 2016-№ 2 (57) – С. 101-107.
12. Гергель А. Напрями аналізу якості кредитного портфеля банку / А. Гергель // Управління розвитком. – Х. : ХНЕУ ім. Семена Кузнеця, 2014. – С. 92–94.
13. Гринько, О. Л. Теоретичні аспекти сутності та визначення диверсифікації кредитного портфеля банку / О. Л. Гринько // Вісник НБУ. – 2011. – № 4. – С. 38–45.
14. Грушко В. Оптимізація структури кредитного портфеля комерційного банку / В. Грушко, Т. Іваненко // Вісник НБУ. – 2014. – Лют. – С. 28–32.
15. Гуцал І.С. Дієвість кредитного механізму в економіці України: автореф. дис. д-ра екон. наук: 08.04.01 / І.С. Гуцал. – К.: Київський національний економічний ун-т, 2004. – 25 с.
16. Дзюблюк О. В. Механізм забезпечення якості кредитного портфеля й управління кредитним ризиком банку в період кризових явищ в економіці / О. В. Дзюблюк // Журнал Європейської економіки. – 2010. – Березень. – Том 9. – С. 108–124.
17. Житар, М. О. Аналіз сучасного стану кредитної діяльності банків України / М. О. Житар // Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України. – 2017. – №1 – С. 94-105.

18. Жукова, Н. К. Сучасний стан ринку банківських кредитів в Україні / Н. К. Жукова, Н. В. Зражевська // Економічний часопис-XXI. – 2011. – № 5-6. – С. 54-57.
19. Єрмакова Ю. Визначення впливу факторів на якість кредитної політики банку / Ю. Єрмакова // Управління розвитком. – 2014. – № 15. – С. 59–61.
20. Загородній А. Словник банківських термінів (Банківська справа: термінологічний словник) / А. Загородній, О. Сліпущко, Г. Вознюк, Т. Смовженко. – К. : Аконіт, 2000. – 609 с.
21. Карбівничий І. В. Механізм формування та реалізації кредитної політики банку: дис. канд. екон. наук : 08.00.08 / І. В. Карбівничий. – Суми : [Б. В.], 2011. – 216 с.
22. Карбівничий І. В. Оптимізація фінансового забезпечення механізму кредитної політики банку / І. В. Карбівничий // Економіка, фінанси, право. – 2010. – №3. – С. 17–22.
23. Квасній М.М. Оцінка перспективи якості кредитного портфеля банків на основі інтегрування методів моделювання [Текст] / М. М. Квасній, В. В. Голубець // Світ фінансів. – 2012. – № 2 (6). – С.55 – 65.
24. Коцовська Р.Р., Павлишин О.П., Хміль Л.М. Банківські операції: Навч. посібник. – К.: УБС НБУ, 2007. – 390 с.
25. Криклій О. А. Формування кредитної політики банку / О. А. Криклій, О. В. Мірошниченко // Вісник університету банківської справи національного банку України- 2013. - № 3 . – С. 165-171.
26. Лисенок О.В. Оцінка ефективності кредитної діяльності вітчизняних банків / О. В. Лисенок // Вісник ЖДТУ. – 2013. – № 3. – С. 122 – 125.
27. Любар О. О. Кредитна політика банків: види та моделі/ О.О. Любар // Вісник університету Банківської справи Національного Банку України. – 2010. – №3(9). – С. 183-185.

28. Майорова Т. В. Банківське кредитування інвестиційних проектів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.04.01 / Т. В. Майорова; Київ. нац. екон. ун-т. – К., 2000. – 19 с.
29. Маринюк Л. В. Формування та особливості кредитної політики банку / Маринюк Л. В. // Економіка. Менеджмент. Бізнес» - 2015.- №11 – С.153-159
30. Марцин В.С. Економічний зміст відносин у сучасній моделі банківського кредитування / В. С. Марцин // Вісник університету банківської справи Національного банку України. – 2014. – №3.
31. Мещеряков А.А., Тарасюк К.С. Управління кредитним портфелем банку \ А.А. Мещеряков, К.С. Тарасюк // Вісник Дніпропетровського університету. Серія “Економіка”. – 2012. – Вип. 6(3). – С. 80-85.
32. Мещеряков А.А., Тарасюк К.С. Управління кредитним портфелем банку \ А.А. Мещеряков, К.С. Тарасюк // Вісник Дніпропетровського університету. Серія “Економіка”. – 2012. – Вип. 6(3). – С. 80-85.
33. Мороз А. М., Пуховкіна М. Ф., Савлук М. І. та ін. Банківські операції: Підручник; За ред. д-ра екон. наук, проф. А. М. Мороза А. М. і канд. екон. наук, доц. Пуховкіної М. Ф. — К.: КНЕУ, 2005. — 556 с.
34. Островська Н.Л. Роль кредитної політики в оцінці ефективності кредитної діяльності банку / Н.Л. Островська // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/e-journals/PSPE/2012_4/Ostrovaska_412.htm
35. Офіційний сайт АБ "УКРГАЗБАНК" [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.ukrgasbank.com/ru/>
36. Офіційний сайт «УКРБУД» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ub.com.ua/ru>
37. Офіційний сайт ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://privatbank.ua/ru>
38. Панова Г. С. Кредитная политика коммерческого банка во взаимоотношениях с населением / Дисертація//М.:ИКЦ «ДИС»,1997

- 39.Примостка Л.О. Фінансовий менеджмент банку: Навчальний посібник / Л.О. Примостка. – К.: КНЕУ, 2004. – 468 с.
- 40.Пытьева А. П. Кредитная политика как инструмент снижения уровня кредитного риска / А. П. Пытьева // Финансы, денежное обращение и кредит. – 2010. – № 12 (73). – С. 343–346.
- 41.Сеньковська О. С., Воробець Х.Б., Лаговський А.М. Аналіз кредитного портфеля банку та шляхи його покращення //Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол. :В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”, 2014. – Том 17. – № 1. – С. 189-198.
- 42.Смовженко, Т. С. Кредитування і контроль : навч. посібн. / Т. С. Смовженко, Р. Р. Коцовська, В. М. Крупський, В. С. Хім’як. – Львів : ЛБІ НБУ, 2004. – 135 с.
- 43.Солоділова, К. В., Шафранова О. В. Сучасний стан кредитування в Україні / К. В. Солоділова, О. В. Шафранова // Молодий вчений. – 2017. – № 3 (43). – С. 844-847.
- 44.Солодка О. О. Ефективність кредитної політики в механізмі банківського маркетингу / О. О. Солодка // Фінанси України. – 2011. – № 11. – С. 119–127.
- 45.Сорока А.В., Колесникова А.Р. Кредитна політика банку як основа управління кредитним ризиком / Сорока А.В., Колесникова А.Р.// Молодий вчений – 2017- №4 -С. 769-772.
- 46.Степаненко К. Р. Особливості формування кредитного портфеля банку/ Степаненко К. Р.//Науковий вісник Ужгородського національного університету -2016 - №3-С. 111-114.
- 47.Тисячна Ю. С. Методичні підходи до оцінки якості кредитного портфеля банку / Ю. С. Тисячна // Проблеми економіки. – 2014. – № 1. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pekon_2014_1_42.

48. Тищенко А.Н. Оцінка ефективності кредитної політики банків / А.Н. Тищенко // БізнесІнформ. – 2010. – № 6. – С. 62-65 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Bi/2010_6/62-65.pdf
49. Фінансова звітність АБ "УКРГАЗБАНК" за 2014 рік "МСФЗ"[Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.ukrgasbank.com/upload/2014.pdf>
50. Фінансова звітність АБ "УКРГАЗБАНК" за 2015 рік "МСФЗ"[Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.ukrgasbank.com/upload/finotchet2015ukr.pdf>
51. Фінансова звітність АБ "УКРГАЗБАНК" за 2016 рік "МСФЗ"[Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.ukrgasbank.com/upload/IFRS%20financial%20statements.pdf>
52. Фінансова звітність АБ "УКРГАЗБАНК" за 2017 рік "МСФЗ"[Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.ukrgasbank.com/upload/UKR%20IFRS%20financial9902.pdf>
53. Фінансова звітність АБ "УКРГАЗБАНК" за 2018 рік "МСФЗ"[Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.ukrgasbank.com/upload/financial%20statements5751.pdf>
54. Фінансова звітність АТ КБ "ПриватБанк" за 2017 рік "МСФЗ"[Електронний ресурс] – Режим доступу: https://static.privatbank.ua/files/year_zvit_05_05.pdf
55. Karamjeet P. Tail Risk is the Culprit/ Karamjeet P. //Managing Extreme Financial Risk-2014
56. Stefano G. Financing the Deal/ Stefano G.// Project Finance in Theory and Practice (Second Edition)-2013.
57. Panasenko A.A. Genesis of banking intermediation theories / A.A. Panasenko // European Applied Sciences. – 2013. – №1. – P. 504 – 507.

ДОДАТКИ

Додаток А

Консолідований звіт про фінансовий звіт АБ «УКРГАЗБАНК» за 2018 р.

(тис. грн)*

	31 грудня 2018 р.	31 грудня 2017 р.
АКТИВИ		
Грошові кошти та їх еквіваленти	14035435	7264287
Банківські метали	1754	7958
Кошти у кредитних установах	727055	3739554
Похідні фінансові активи	523	910
Кредити клієнтам та фінансова оренда	45236844	33646433
Торгові цінні папери	333	315094
Інвестиції, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	18801478	-
Інвестиції наявні для продажу	-	20576663
Інвестиційна нероховомість	278028	348834
Основні засоби та нематеріальні активи	1710795	1736061
Активи утримані для продажу	-	60508
Інше майно	799144	740764
Поточні активи з податку на прибуток	4921	4921
Відсрочені активи з податку на прибутку	75432	187584
Інші активи	8224995	69213227
ВСЬОГО АКТИВІВ	82224995	69213227
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ		
Кошти НБУ	4303770	414104
Кошти кредитних установ	5825397	1946930
Похідні фінансові зобов'язання	1830	3775
Кошти клієнтів	65121926	60646118
Резерви під гарантії, зобов'язання та юридичні ризики	589528	209392
Інші зобов'язання	626529	367595
ВСЬОГО ЗОБОВ'ЯЗАНЬ	7648980	63687914
КАПІТАЛ		
Статутний капітал	1387000	1383700
Набуті права власності на акції	(518439)	(518439)
Результат від операцій з акціонерами	(1102304)	(1102304)
Додатковий сплачений капітал	135942	135942
Інші резерви	(347763)	(278424)
Накопичений дефіцит	(6248421)	(7005310)
ВСЬОГО КАПІТАЛУ	5756015	5625313
ВСЬОГО ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ТА КАПІТАЛУ	82224995	69213227

*Розроблено автором за джерелом: [53]

**Консолідований звіт про прибуток чи збиток та інший сукупний дохід
АБ «УКРГАЗБАНК» за 2018 р. (тис. грн.)**

	31 грудня 2018 р.	31 грудня 2018 р.
Кредити клієнтам	5148673	4145881
Інвестиції, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	2243828	-
Інвестиції, наявні для продажу	-	2089753
Депозитні сертифікати НБУ	796914	531359
Кошти у кредитних установах	118671	84311
УСЬОГО ПРОЦЕНТНИЙ ДОХІД	8308086	6851304
Інший процентний дохід		
Торгові цінні папери	14982	23016
Фінансова оренда	43758	600
УСЬОГО ІНШИЙ ПРОЦЕНТНИЙ ДОХІД	58740	23616
Процентні витрати		
Кошти НБУ	(185256)	(73803)
Кошти клієнтів	(4888782)	(4419920)
Кошти кредитних установ	(81866)	(22916)
УСЬОГО ПРОЦЕНТНІ ВИТРАТИ	(5155904)	(4516639)
Чисті процентні доходи до витрат за кредитними збитками	3210922	2358281
Витрати за кредитними збитками	(801822)	(692893)
Чисті процентні доходи після витрат за кредитними збитками	2409100	1665388
Збиток від первісного визнання фінансових активів	(2606)	(6706)
Результат від операцій за наданими кредитами, які обліковуються через прибутки/збитки	2	-
Чисті комісійні доходи	760891	551700
Чисті збитки в результаті припинення визнання фінансових активів, що оцінюються за амортизованою собівартістю	(3309)	-
(Збитки)/прибутки від торгових цінних паперів	(3277)	5116
Чисті прибутки від інвестицій, які обліковуються за справедливою вартістю через сукупний дохід	19496	-
Чисті прибутки від інвестицій, наявних для продажу	-	51602

Чисті прибутки від операцій з іноземними валютами та банківськими металами	115286	71558
Результати від операцій з похідними фінансовими інструментами	177604	153560
Чисті прибутки від інвестиційної нерухомості	19712	14705
Інші доходи	161835	171821
Непроцентні доходи	1 245 635	1013356
Витрати на персонал	(1202617)	(912733)
Інші операційні витрати	(934431)	(858037)
Знос та амортизація	(297129)	(178460)
Витрати за очікуваними кредитними збитками за іншими активами та інші резерви	(338836)	-
Зміна резерву під зменшення корисності інших активів та інші резерви	-	(205117)
Непроцентні витрати	(2773013)	(2154547)
Прибуток до оподаткування	881722	524397
(Витрати)/відшкодування з податку на прибуток	(113024)	103415
Чистий прибуток	768698	627812
Інший сукупний дохід		
<i>Інший сукупний дохід який в подальшому буде перекласифікований до складу прибутків та збитків</i>		
Переоцінка основних засобів	(4843)	(8935)
Податок на прибуток, пов'язаний із переоцінкою основних засобів	872	1608
УСЬГО ІНШИЙ СУКУРНИЙ ДОХІД	(3971)	(7327)
<i>Інший сукупний дохід, який в подальшому буде перекласифікований у склад прибутків та збитків</i>		
Нереалізовані збитки від інвестицій, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	(605229)	-
Нереалізовані збитки від інвестицій, наявних для продажу	-	(344680)
Розмір зміни оціночного резерву під очікувані кредитні збитки за борговими інструментами, які обліковуються за розмір зміни оціночного резерву під очікувані кредитні збитки за борговими інструментами	(1718)	-

Реалізовані прибутки від інвестицій, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	21214	-
Реалізовані прибутки від інвестицій, наявних для продажу	-	51602
УСЬОГО СУКУПНИЙ ДОХІД	(585733)	(293078)
Інший сукупний збиток після оподаткування	(589704)	(300405)
УСЬОГО СУКУПНИЙ ПРИБУТОК	178994	327407
Середньозважена кількість акцій (у тисячах)	13837000	13837000
Чистий і скоригований чистий прибуток на акцію (в гривнях)	0,06	0,05

*Розроблено автором за джерелом: [53]